

PRAWO CYWILNE - Spółka cywilna
Konspekt ćwiczeń
- z dnia 3.03.2020 r. (grupa A)
- z dnia 24.03.2020 r. (grupa B i C)

Plan zajęć:

1. Pojęcie i charakter „spółki”, o której mowa w art. 860 i nast. k.c. Spółka cywilna i jej wspólnicy w postępowaniu cywilnym. Rodzaje spółki cywilnej. Postanowienia konieczne i inne postanowienia umowy spółki.
2. Wspólny cel gospodarczy. Obowiązek działania wspólników. Wniesienie wkładów. Wartość wkładów. „Mechanizm” przejścia wkładów. Przedmiot wkładu a forma umowy spółki.
3. Stosunki wewnętrzne i zewnętrzne spółki. Majątek spółki (wspólny majątek wspólników; sposób ujawniania wspólników w księdze wieczystej). Odpowiedzialność za zobowiązania spółki. Uczestnictwo w stratach. Prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja.
4. Prawo wspólnika do zysku i do otrzymania części majątku w przypadku wystąpienia ze spółki oraz w razie rozwiązania spółki.
5. Zmiany umowy spółki. Zmiany składu osobowego. Zmiany składu osobowego a nieruchomości, jako element wspólnego majątku. Rozwiązanie spółki.
6. Spółka cywilna a umowa konsorcjum.

Źródła prawa:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. 2019 r., poz. 1145 ze zm.)

Wybór literatury:

G. Gorczyński, Kilka uwag o tzw. zbyciu członkostwa w handlowych spółkach osobowych (na tle art. 10 k.s.h.), „Prawo Spółek” 2001, nr 7-8

G. Gorczyński, Umowa spółki jawnej [w:] Europeizacja prawa prywatnego, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, tom I, s. 353-370

G. Gorczyński, P. Pinior, W. Popiołek, W. Wyrzykowski, P. Zawiejski, E. Zielińska, Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych, red. W. Popiołek, LexisNexis, Warszawa 2014

A. Herbet, Spółka cywilna [w:] System prawa prywatnego, tom 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, C.H. Beck, wyd. 2, Warszawa 2016, s. 706-997

M. Podleś, L. Siwik, Spółka cywilna w obrocie gospodarczym, Wolters Kluwer, Warszawa 2009

Komentarze do kodeksu cywilnego, w szczególności do art. 860 i nast. k.c.

Wybór orzecznictwa:

Uchwała 7 s. S.N. z 31.03.1993 r., III CZP176/92¹

Wyrok S.N. z 27.11.2001 r., II CKN 531/99²

Wyrok N.S.A. z 3.06.2008 r., II OSK 599/07³

Wyrok N.S.A. z 27.08.2019 r., II FSK 2552/18⁴

Wyrok N.S.A. z 3.09.2019 r., II FSK 3058/17⁵

Wyrok N.S.A. z 10.10.2019 r., II GSK 2284/17⁶

Wyroki S.N. z 7.11.1995 r., I PRN 84/95⁷, z 6.2.1997 r., I PKN 77/96⁸, z 10.05.1996 r., I PRN 63/95⁹ oraz postanowienie S.N. z 29.01.1999 r., II UKN 507/98¹⁰

Wyrok S.A. w Katowicach z dnia 20.10.2016 r. III AUa 1846/15¹¹

Wyrok S.A. w Katowicach z 21.02.2018 r., III AUa 422/17¹²

¹ Spółka cywilna nie ma zdolności wekslowej.

² I. Dla możliwości uprawnionego realizowania praw z weksla przez spółkę cywilną niezbędnym jest wypełnienie weksla w sposób zapewniający jego ważne wystawienie, co przy określeniu spółki cywilnej jako remitenta wymaga wskazania nazwisk współników tej spółki. II. Weksel, który zawiera pośrednie określenie remitenta jest nieważny.

³ Spółka cywilna będąc stosunkiem zobowiązaniowym, a nie podmiotem praw i obowiązków, nie może uzyskać pozwolenia na budowę.

⁴ Skoro spółka cywilna nie może być stroną umów sprzedaży, a stroną takich umów są jej wspólnicy, to podmiotem obowiązany do uiszczenia opłaty targowej (podatnikiem) są wspólnicy spółki cywilnej.

⁵ Decyzja ustalająca zobowiązanie podatkowe w podatku od nieruchomości spółce cywilnej - a nie jej wspólnikom - jest dotknięta wadą nieważności, o której mowa w art. 247 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.), jako skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie.

⁶ Spółka cywilna może być odrębnym podatnikiem podatku VAT, bo o tym przesądza przepis prawa. Natomiast w zakresie kar za naruszenie przepisów regulujących transport drogowy takie ujmowanie spółki cywilnej jest niemożliwe, bo brak ku temu podstawy prawnej.

⁷ Wyodrębniona jednostka organizacyjna spółki cywilnej zatrudniająca pracowników jest zakładem pracy w rozumieniu art. 3 KP i ma zdolność sądową i procesową (art. 460 par. 1 KPC).

⁸ Występujący przeciwko spółce cywilnej pracownik powinien w pozwie wskazać jako stronę pozwaną nie tylko tę spółkę, ale także wszystkich współników.

⁹ Występując z powództwem przeciwko pracodawcy będącemu spółką cywilną pracownik powinien w pozwie oznaczyć jako stronę pozwaną nie tylko spółkę, ale także wszystkich współników.

¹⁰ [...] wyodrębniona jednostka organizacyjna spółki cywilnej zatrudniająca pracowników jest zakładem pracy w rozumieniu art. 3 KP i ma zdolność sądową oraz procesową (art. 460 § 1 KPC). II. Występujący przeciwko spółce cywilnej pracownik powinien w pozwie wskazać jako stronę pozwaną nie tylko tę spółkę, ale także wszystkich współników.

¹¹ Spółka cywilna nie jest osobą fizyczną, nie ma osobowości prawnej, ani też żadnymi przepisami ustawowymi nie została jej przyznana zdolność prawna. Tym samym, nie ma ani zdolności sądowej, ani też procesowej.

¹² W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej, status przedsiębiorcy przysługuje wszystkim współnikom. Oznacza to, że wobec zatrudnionych pracowników pracodawcą jest każdy ze współników, a nie spółka.

Uchwała S.N. z 9.02.2011 r., III CZP 130/10¹³

Wyrok S.A. w Katowicach z 13.07.2018 r., V ACa 31/18¹⁴

Wyrok S.A. w Łodzi z 9.05.2017 r., I ACa 1431/16¹⁵

Wyrok S.N. z 20.05.2007 r., V CSK 132/07¹⁶

Wyrok S.A. w Krakowie z 13.02.2018 r., I ACa 960/17¹⁷

Wyrok S.A. w Łodzi z 6.09.2018 r., I AGa 178/18¹⁸

Wyrok S.N. z 28.10.2003 r., I CK 201/02¹⁹

¹³ Wspólnik spółki cywilnej nie jest legitymowany do dochodzenia wierzytelności wchodzącej w skład majątku wspólnego wspólników tej spółki.

¹⁴ Wspólność łączna oznacza niepodzielność majątku oraz brak określenia wysokości udziałów przysługujących poszczególnym wspólnikom; każdy z nich jest współwłaścicielem majątku jako całości oraz każdej rzeczy i prawa wchodzących w jego skład. Przed rozwiązaniem spółki nie da się więc uzasadnić samodzielnej legitymacji wspólnika do żądania na własną rzecz wierzytelności objętej taką wspólnością. Byłoby to w istocie roszczenie ukierunkowane na powiększenie majątku odrębnego wspólnika. Artykuł 863 k.c. ma charakter imperatywny, wyłączający możliwość korekt ze strony wspólników, należy więc podzielić wyrażone w judykaturze stanowisko, że samodzielną legitymację do dochodzenia na własną rzecz przypadającej mu części wierzytelności wspólnik spółki cywilnej uzyskuje dopiero po jej rozwiązaniu.

¹⁵ 1. Ze względu na przewidzianą w art. 864 k.c. solidarną odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki, w sprawie przeciwko wspólnikom spółki po stronie pozwanych zachodzi współuczestnictwo materialne, które nie jest jednak ani współuczestnictwem koniecznym, ani jednolitym w rozumieniu przepisów art. 72 § 2 i art. 73 § 2 k.p.c. Natomiast w sprawie, w której wspólnicy spółki cywilnej dochodzą wierzytelności wchodzącej w skład majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej, po ich stronie zachodzi współuczestnictwo materialne konieczne w rozumieniu art. 72 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.c., będące równocześnie współuczestnictwem jednolitym, o którym mowa w art. 73 § 2 k.p.c.

¹⁶ W przypadku zawiązania spółki prawa cywilnego funkcjonują równolegle obok siebie odrębne masy majątkowe należące do poszczególnych wspólników oraz spółki (wspólność łączna wspólników), przy czym ustawa nie wyklucza przesunięć majątkowych pomiędzy tymi masami. Zakazu takich przesunięć nie można też wyprowadzić z istoty spółki cywilnej, czy też szerzej z istoty stosunku zobowiązaniowego.

¹⁷ Spółka cywilna jest stosunkiem prawnym, zespołem wspólników, w której wielopodmiotowość powiązana jest wspólnością majątkową. Jej majątek, będąc współwłasnością łączną wspólników, opiera się na ich wzajemnym, szczególnym związku osobistym, który kształtuje umowę spółki. Majątek ten, jakkolwiek zachowuje odrębność obejmującą wniesione wkłady oraz uzyskane dochody, pod względem prawnym jest wspólnym majątkiem wspólników, objętym wspólnością łączną, decydującą nie tylko o jego odrębności ale *także niepodzielności do czasu trwania stosunku spółki*.

¹⁸ 1. Przepis art. 864 k.c. traktuje o odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki cywilnej, tj. zobowiązania wspólników, które nie są ich zobowiązaniami osobistymi, natomiast wynikają z działalności spółki cywilnej. Odpowiedzialność na podstawie tego przepisu ponoszą zarówno aktualni, jak również byli wspólnicy spółki cywilnej, przy czym w stosunku do tych ostatnich istotne jest ustalenie, że w okresie powstania zobowiązania byli oni wspólnikami spółki cywilnej.

2. Dla ustalenia kręgu podmiotów odpowiedzialnych z tytułu zobowiązań spółki w sytuacji, gdy źródłem zobowiązania jest umowa, nie ma znaczenia skład osobowy spółki z daty zawarcia tej umowy. Istotne jest natomiast to, czy dany podmiot był wspólnikiem spółki w okresie powstania zobowiązania, ewentualnie, czy przystąpił do spółki już po powstaniu tego zobowiązania.

¹⁹ Pogląd, według którego odpowiedzialność wspólnika za zobowiązania spółki, nie rozciąga się na te zobowiązania, które powstały przed jego przystąpieniem do spółki, nie oznacza zwolnienia się takiego wspólnika wobec wierzyciela za zobowiązania, za które inny "wspólnik solidarny" niewątpliwie odpowiada (dług powstał w okresie jego udziału w spółce). Za zobowiązania powstałe w okresie przed przystąpieniem wspólnika do spółki wspólnik taki odpowiada na zewnątrz solidarnie z pozostałymi wspólnikami.

Wyrok S.A. w Katowicach z 18.12.2014 r.²⁰
Wyrok S.A. w Katowicach z 30.10.2013 r., V ACa 609/13²¹

Wyrok S.N. z 14.01.1997 r., I CKN 42/96²² z glosą M. Litwińskiej, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 9

Wyrok S.A. w Katowicach z 14.03.2001 r., I ACa 1168/00²³ z glosą P. Bielskiego, „Rejent” 2002, nr 4

Uchwała S.N. z 9.02.2007 r., III CZP 164/06²⁴

Uchwała 7 s. S.N. z 10.06.2011 r., III CZP 135/10²⁵ z glosą G. Wolaka, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 2

Wyrok S.N. z 16.05.2000 r., III CKN 599/98²⁶

Postanowienie S.N. z 6.04.2018 r., IV CSK 545/17²⁷

Postanowienie S.N. z 16.11.2018 r., I CKN 639/17²⁸

²⁰ Wspólnik spółki cywilnej nie ponosi odpowiedzialności za "zobowiązania spółki" wynikające ze zdarzeń jakie miały miejsce przed jego przystąpieniem do spółki.

²¹ [...] wspólnik występujący następnie ze spółki nadal tą odpowiedzialność ponosi, ale przystępujący wspólnik za "stare" długi nie odpowiada.

²² *Spełnienie świadczenia do rąk jednego ze wspólników spółki cywilnej stanowi należyte wykonanie zobowiązania, chyba że z treści umowy spółki, która jest dłużnikowi znana, wynika, iż wspólnicy uregulowali sposób prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentację w inny sposób niż to stanowi art. 865 i 866 KC.*

²³ *Postanowienia umowy spółki, podobnie jak postanowienia innych umów, rodzą skutki inter partes. W stosunku do innych podmiotów mogą rodzić skutki prawne tylko wtedy, gdy podmioty te zostały poinformowane o treści umowy. Jest to tym bardziej istotne, że wspólnicy mogą w umowach spółki zawrzeć takie postanowienia, według których tylko nieliczne czynności, lub czynności o bardzo niskiej wartości należą do zwykłych czynności spółki. Trudno wymagać od kontrahentów wspólników, by w każdym takim przypadku żądali umowy spółki, jej ewentualnych zmian i to nawet - w sytuacji, gdy dana czynność według obiektywnych kryteriów należy do zakresu zwykłych czynności.*

²⁴ Przystąpienie nowego wspólnika do spółki cywilnej, w której wspólnikom przysługuje współwłasność łączna nieruchomości wymaga zachowania formy szczególnej obowiązującej przy przeniesieniu własności nieruchomości.

²⁵ Jeżeli majątek wspólników spółki cywilnej obejmuje nieruchomość albo prawo wieczystego użytkowania, wystarczającą podstawą wykreślenia wpisu w księdze wieczystej wspólnika występującego ze spółki jest jego oświadczenie o wypowiedzeniu udziału w spółce, złożone na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 31 ust. 1 ustawy z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.).

²⁶ Wniosek o podział majątku wspólnego wspólników po rozwiązaniu spółki cywilnej ulega oddaleniu jako przedwczesny w razie stwierdzenia przez sąd, że wspólnicy nie zapłacili z majątku wspólnego długów spółki wobec osób trzecich.

²⁷ 1. Złożenie wniosku o podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej nie może wyprzedzać spłacenia długów spółki. 2. Użyte w art. 875 § 2 k.c. wyrażenie "po zapłaceniu długów spółki" może oznaczać tylko długi wobec osób nie będących wspólnikami spółki, jednakże orzeczenie to zapadło w odmiennym stanie faktycznym, mianowicie dług spółki wprawdzie odnosił się do wspólnika jako jej wierzyciela, ale jego wierzytelność nie powstała w związku z prowadzoną przez niego jednoosobowo - odrębnie w stosunku do działalności w formie spółki cywilnej - inną działalnością gospodarczą. Chodzi więc o długi ze stosunków "pozaspółkowych", a nie zobowiązania wspólników wynikające ze stosunku spółki.

²⁸ W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd nie orzeka o podziale majątku spółki cywilnej, której małżonkowie byli wspólnikami.

Wyrok S.A. w Gdańsku z 17.03.2016 r., V ACa 761/15²⁹

Wyrok S.A. w Łodzi z 15.12.2015 r., I ACa 879/15³⁰

Wyrok S.N. z 17.09.2008 r., III CSK 119/08³¹

Wyrok S.A. w Katowicach z 25.10.2017 r., I ACa 503/17³²

Zadanie do przygotowania:

Właśnie złożyliście Państwo ślubowanie i uzyskaliście uprawnienie do wykonywania zawodu radcy prawnego. Wspólnie z trzema innymi osobami zamierzacie utworzyć spółkę cywilną, w której będziecie wykonywać zawód radcy prawnego. Proszę opracować projekt umowy spółki, z uwzględnieniem takich kwestii jak:

- umowny zakaz konkurencji,
- zasady podejmowania uchwał,
- zasady reprezentacji,
- zasady uczestnictwa w zyskach i stratach,
- wskazanie umownych przyczyn rozwiązania spółki.

(rozwiązania proszę przesłać na adres grzegorz.gorczyński@radcaprawny.gliwice.pl)

²⁹ Co do zasady, konsorcjum nie jest spółką cywilną, chyba że wolą stron ukształtowano je w ten sposób, że spełnia wymogi konstrukcyjne wyznaczające treść takiego stosunku prawnego, tj. istnieje przedsiębiorstwo, majątek wspólny, więzi organizacyjne i majątkowe wspólników.

³⁰ Istotą konsorcjum jest współdziałanie jego członków w celu osiągnięcia określonego celu gospodarczego. Jest to więc konstrukcja zbliżona do spółki cywilnej (art. 860 § 1 k.c.). *W stosunkach zewnętrznych należy więc przyjąć solidarną odpowiedzialność każdego z członków konsorcjum za zobowiązania zaciągnięte przez całe konsorcjum, przez jego lidera lub innego członka celem osiągnięcia założonego celu gospodarczego - odpowiednio do treści art. 864 k.c.*

³¹ Jeżeli jeden z wykonawców (uczestników konsorcjum) umowy zawartej w wyniku udzielenia zamówienia publicznego zawarł umowę w podwykonawcę, któremu nie zapłacił wynagrodzenia, to odpowiedzialność wykonawców w stosunku do inwestora spełniającego to świadczenie na rzecz podwykonawcy jest solidarna (art. 141 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych, jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655 ze zm.).

³² Przepis art. 141 p.z.p. kreuje odpowiedzialność solidarną członków konsorcjum wobec zamawiającego za wykonanie umowy i wniesienie zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Żaden z przepisów Prawa zamówień publicznych nie przewiduje solidarności członków konsorcjum występujących jako wierzycieli.